

bepaalde categorie van misdrijven. Op een verhelderende manier weerlegt de auteur de stelling dat rechtspersonen het moreel bestanddeel van het misdrijf niet kunnen realiseren, en dus slechts vervolgd kunnen worden voor materiële of reglementaire inbreuken. Ook misdrijven waarvoor opzet vereist is, zouden in principe aan de rechtspersoon moeten kunnen toegerekend worden (p. 241), wat verder gaat dat de meeste voorstellen om een strafrechtelijke aansprakelijkheid van rechtspersonen in te voeren. Het voorstel sluit evenwel logisch aan bij de ontwikkelde theorie, die erop gericht is om misdrijven gepleegd in het verband van een rechtspersoon in principe toe te rekenen aan de rechtspersoon zelf.

Een vierde probleem dat wordt aangesneden is dat van de straffen die de rechter aan een rechtspersoon kan opleggen. Terecht geeft de auteur aan dat een strafrechtelijke aansprakelijkheid van de rechtspersoon slechts zin heeft als het bestaande straffenarsenaal wordt verfijnd en bijgestuurd. Wanneer het gaat om een rechtspersoon zou de rechter een aangepaste vrijheidsberovende straf moeten kunnen uitspreken, die kan gaan van een onderbewindstelling of een tijdelijke ontzegging van betaalkaarten tot een definitieve ontbinding van de rechtspersoon. Of deze sancties zich ook uitstrekken tot publieke rechtspersonen, is echter niet geheel duidelijk. Zonder een verder differentiatie zou men tot situaties kunnen komen waarbij een publieke overheid (bv. gemeentebestuur) ingevolge een rechterlijke beslissing wordt ontbonden, wat in een democratische rechtsstaat ondenkbaar zou zijn. Het ware verkieslijk te zoeken naar aangepaste sancties die specifiek zijn toegesneden op publieke rechtspersonen.

Het geheel wordt afgerond met een bondige samenvatting, waarin de auteur de stappen van zijn redenering in herinnering brengt en kort de argumenten uiteenzet die zijn pleidooi voor een strafrechtelijke aansprakelijkheid van rechtspersonen ondersteunen. Daarmee geeft de auteur een passend einde aan een schitterend proefschrift, waarin op een wetenschappelijk verantwoorde manier gedurfde standpunten worden ingenomen. Spijtig is wel het veelvuldig gebruik van citaten om meer gewicht toe te kennen aan stellingen die de auteur ontwikkelt. Mijn indruk is dat vele van deze citaten niet echt nodig zijn en soms leiden tot een stroeve aaneenschakeling van redeneringen. De vlotte schrijfstijl van de auteur wordt bovendien geregeld ontsierd door breed uitgesponnen voetnoten, waarin eerder ingenomen standpunten soms grondig worden uitgediept of toegelicht. Deze punten van kritiek doen echter geen afbreuk aan de waarde van dit boek als verhelderende bijdrage aan het debat over de plaats van de rechtspersoon in het strafrecht.

Dr. B. DE SMET

PARMENTIER, S., (red.), Mensenrechten tussen retoriek en realiteit, Gent, Mys & Breesch, 1994, 338 p.

Dit boek, dat verschijnt als nr. 14 in de reeks 'Tegenspraak-Cahiers', staat in het teken van twee verjaardagen: de vijfenveertigste van de Universele Verklaring voor

de Rechten van de Mens (10 december 1948) en de veertigste van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (3 september 1953). Het beoogt geen exhaustieve behandeling van het ontstaan, de ontwikkeling en de toekomst van de mensenrechten, maar eerder de uitdieping van enkele actuele én toekomstige trends ter zake. Daarvoor is geopteerd voor een combinatie van juridische en meta-juridische invalshoeken. Deze methode levert een uiterst waardevolle bundel op van zeventien verschillende bijdragen waarin de mensenrechten zowel in de internationale als in de Belgische rechtsorde worden geanalyseerd, dikwijls ook met aandacht voor uitzonderingssituaties als daar zijn de detentie in het licht van art. 3 E.V.R.M. (G. SMAERS) en het gewapend conflict waarin de eerbiediging van de mensenrechten de naleving van het internationaal humanitair recht zou aanvullen (W. REMANS).

De verschillende bijdragen worden in de eerste plaats gevaloriseerd door een historische inleiding die niet alleen herinnert aan de belangrijkste – niet in het minst politieke – mijlpalen in de ontwikkeling van de mensenrechtengedachte en aan de – weinig gekende – redactieperikelen van de twee voormelde instrumenten, maar die ook aanleiding geeft tot een meer globale evaluatie van de rol van de V.N. in de handhaving van de vrede (J.H. BURGERS) en van die van de Raad van Europa in de begeleiding van de jongste Oost-Europese republieken naar democratie (L. ZWAAK).

Ook de overzichtelijke indeling ervan in drie delen komt de leesbaarheid van het geheel ten goede. In het eerste deel wordt aandacht besteed aan bepaalde internationale trends in de problematiek. Zo wordt de vraag gesteld – en uiterst genuanceerd beantwoord! – of het Europese Unieburgerschap naar een Europees grondrechtensysteem zal leiden (B. HUBEAU). Verder wordt onderzocht in hoeverre ontwikkelingssamenwerking aangewend wordt om de eerbiediging van mensenrechten te bevorderen of af te dwingen (K. DE FEYTER). Het tweede deel is afgestemd op het Belgische overheidsbeleid. Nagegaan wordt of de Belgische benadering van resp. de ordehandhaving (L. VAN OUTRIVE), de bio-ethiek (H. NYS), het vluchtelingenbeleid (I. VERBIST) en de privacy in de onderneming (P. HUMBLET) wel verenigbaar is met de internationale normen inzake mensenrechten. Het derde deel groepeert uiteenlopende theoretische beschouwingen over de verhouding tussen mensenrechten en o.m. natuurrecht (M. VAN HOECKE), ecologie (F. OST) en solidariteit (K. RAES).

Deze bundel is uiterst waardevol omwille van de grote verscheidenheid én de diepgang van de studies waaruit hij is samengesteld. Hij zal daarom zeker de jurist aanspreken aan wie hij een actuele stand van zaken biedt m.b.t. zeer concrete rechtsproblemen, maar ook de 'honnête homme' die de mogelijkheid krijgt op hoog niveau kennis te maken met een der meest originele rechtsbegrippen van deze eeuw.

F. THOMAS